

Arthur Conan Doyle

Probablement, mai no podrem formar-nos un judici definitiu a propòsit de les relacions entre Edward Bellingham i William Monkhouse Lee, ni arribarem a saber mai quina va ser la causa última del gran terror que va sofrir Abercrombie Smith. És cert que disposem de la narració completa i clara dels fets que ens va deixar el mateix Smith, i que disposem també d'alguns testimonis que la corroboren, com ara el del criat Thomas Styles, el del reverend Plumtree Peterson, un dels membres de la vella escola d'Oxford, i els de les altres persones que, per casualitat, foren també testimonis d'algun dels esdeveniments que formaren part d'aquesta cadena singular d'incidents. No obstant això, la part principal de la història descansa sobre els múscles de Smith, i la majoria de persones pensarà que és més probable que un cervell que, per fora, semblava saníssim, haja sofrit alguna deformació interior que n'haja alterat la textura, més que no creure que s'hi haja produït una alteració notable dels fenòmens naturals, a plena llum del sol i en una institució educativa tan eficaç i tan famosa com la Universitat d'Oxford. Però si considerem com d'estret i de sinuós és el camí per on discorren els fenòmens naturals, com de difícil resulta per als humans transitar-lo, a

pesar de la llum amb què ens il·lumina la ciència, i com sorgeixen de la foscor alguns misteris terribles, haurem d'arribar a la conclusió que l'home que intente caminar per aquestes sendes que s'aparten dels coneixements generals, ha de ser molt valent i ha de tenir molta confiança en les pròpies forces.

Al cantó d'una de les ales de l'escola vella d'Oxford hi ha una torreta d'una antiguitat venerable. El pas dels anys i el pes de les pedres han vençut l'arc que emmarca la porta de la torre, i els grans blocs de pedra grisa, rosegada pels líquens, només semblen units per l'abraçada antiga de l'heura que, com una mare, els protegeix dels mals vents i de la intempèrie. Des de la porta, s'enlaira cap al cim de la torre, en espiral, una escala de pedra que, després de superar dos replanells, acaba en un tercer. Els graons estan desgastats i deformats per les petjades de tantes i tantes generacions d'amants del coneixement com els han trepitjats. La vida ha fluït com l'aigua per aquesta escala de caragol, i ha deixat, al seu pas, aquestes marques suaus com solcs de temps sobre les pedres. Des d'aquells estudiants pedants, vestits amb togues llargues, dels temps de Plantagenet, als joves presumits dels últims anys, una marea de vida jove ha pujat i baixat per aquestes escales durant tota la història d'Anglaterra. Però, què en queda, encara, de totes aquelles esperances, d'aquelles aspiracions, d'aquella energia impetuosa i ardent, llevat d'algunes làpides en qualsevol fossar antic, d'algunes línies escrites sobre una pedra o, potser, un grapat de pols dins d'un taüt corcat? Però, a pesar de tot, allà es conservaven l'escala silenciosa, la vella muralla de pedres grises i els escuts desgastats, gravats damunt les pedres, com ombres grotesques que semblaven evocar temps antics.

El mes de maig de l'any 1884, tres joves ocupaven els conjunts d'habitacions que donaven als replanells d'aquella escala antiga. Cada habitatge consistia simplement en una sala d'estar i un dormitori, mentre que de les dues sales de la planta baixa, una es feia servir de carbonera, i l'altra era la cambra del criat, o grum, Styles Thomas, que s'ocupava de servir els tres homes que vivien en les habitacions de dalt. A la dreta i a l'esquerra hi havia les oficines i les sales de lectura, de manera que els habitants de l'antiga torreta gaudien d'un cert aïllament, circumstància que havia convertit aquelles habitacions en les més sol·licitades pels bons estudiants. I això eren els tres joves que les ocupaven aleshores: Abercrombie Smith que ocupava el tercer pis, Edward Bellingham, el d'enmig, i William Monkhouse Lee, el primer.

Eren les deu en punt d'una nit clara de primavera i Abercrombie Smith reposava en la seua butaca, amb els peus damunt dels ferros de la llar i la pipa de bruc entre els llavis. En una butaca semblant, a l'altra part de la llar, i en la mateixa postura distesa, reposava el seu vell amic d'estudis Jephro Hastie. Els dos homes vestien amb roba lleugera, de franel·la, perquè havien passat la vesprada al riu; però, a banda de com anaven vestits, qualsevol persona que els observara s'hauria adonat que aquells homes amb les cares brunes i els trets esmolats gaudien quan estaven a l'aire lliure; que eren dos homes que sentien una inclinació natural per la vida sana, per les activitats físiques que exigien virilitat i energia. Hastie, de fet, era el primer remer de l'embarcació de remos o teranyina de la seua universitat, i Smith era encara millor remer, però l'ombra d'un examen pròxim es projectava sobre el seu futur i l'obligava a dedicar tot el seu temps

a l'estudi, llevat d'algunes hores a la setmana que dedicava a l'activitat física. Un munt desordenat de llibres de medicina damunt la taula, alguns ossos dispersos ací i allà i unes quantes làmines d'anatomia permetien endevinar la naturalesa i la profunditat dels seus estudis, mentre que un parell d'estics i un joc de guants de boxa que hi havia damunt la lleixa de la xemeneia insinuaven de quina manera i amb quins mitjans practicava els seus exercicis d'una forma còmoda i regular, amb la col·laboració de Hastie. Els dos amics es coneixien molt bé l'un a l'altre; tant, que podien seure en silenci, com aquella nit, sense dir res i fent-se companyia, que és la millor manifestació d'una amistat profunda.

–T'abelleix una miqueta de whisky? –va preguntar per fi Abercrombie Smith, entre dos núvols de fum aromàtic–. El de la gerra és escocés i el de la botella, irlandés.

–No, gràcies. Estic preparant-me per a les regates i no bec alcohol quan m'entrene. Tu no en vols?

–Necessite estudiar a fons i crec que és millor no beure ara.

Hastie va assentir amb un moviment de cap i els dos tornaren a romandre en un silenci confortable.

–Per cert, Smith –va preguntar Hastie al cap d'uns instants–, ja has conegut els teus dos nous veïns d'escala?

–Només ens saludem amb un moviment de cap quan ens trobem. Res més.

–Hum! Crec que fas ben fet; jo ho deixaria així, sense passar a una relació més íntima. Tinc algunes informacions sobre els dos. Poca cosa, però no necessite saber-ne més. Si jo fóra tu, no aniria més enllà. I no ho dic perquè considere que Monkhouse Lee siga una mala persona...

–Parles del més prim?

–Precisament. Em sembla que és un cavaller educat, no crec que tinga vicis censurables... Però no pots relacionar-te amb ell si no et relaciones també amb Bellingham.

–Vols dir el gros?

–Sí, el gros. No sé per què, és un home amb qui no m'agradaria relacionar-me.

Abercrombie Smith va aixecar les celles i va mirar el seu company de fit a fit.

–Què li passa? –va preguntar–. Beu? És jugador? No tracta bé les senyores? Tu no sols ser tan crític.

–Ah! És evident que no el coneixes o no m'hauries preguntat tot això. Hi ha alguna cosa que no m'agrada gens en el seu aspecte, que m'evoca un rèptil no sé per què. Em provoca fàstic. Em fa la impressió que és un home que té molts vicis secrets, un personatge pervers, amb molt mala sang... Però crec que no és gens ximple. Diuen que és un dels millors estudiants, en la seua especialitat, que ha passat per la universitat.

–Estudia medicina o llengües clàssiques?

–Llengües orientals. És un dimoni parlant-les. Chillingworth se'l va trobar, fa temps, per algun lloc més enllà de la segona cascada i em va contar que parlava amb els àrabs com si haguera nascut allà mateix i haguera crescut i viscut sempre amb ells. Parlava copte amb els coptes, hebreu amb els jueus i àrab amb els beduïns; i tots el respectaven fins al punt que li haurien besat la vora de la levita, en senyal d'amistat. En aquella part del món hi ha alguns vells eremites que viuen entre les roques i es dediquen a insultar i a escopir els estrangers que arriben a les seues terres... Però quan veien el tal Bellingham i el sentien parlar, s'inclinaven als seus peus i li feien mil reverències. Chillingworth diu que mai no havia vist

un comportament semblant. Assegura que Bellingham acceptava aquell tracte com si fóra d'allò més normal, que semblava un ésser superior i que es movia entre els indígenes com si fóra un vell parent ric que havia anat a veure'ls i a dur-los regals... Un comportament ben curiós per a un estudiant de la vella escola, no creus?

–I per què dius que no pots fer-te amb Lee sense ser amic de Bellingham?

–Perquè Bellingham és el promés de la seua germana Eveline. Quina jove més brillant, Smith! Jo conec bé tota la família de Lee. És repugnant veure aquest individu amb ella. Un gripau i una coloma, això m'evocuen sempre que els veig junts.

Abercrombie Smith va somriure i va buidar la cendra de la pipa colpejant-la contra els ferros de la llar.

–Amic meu, crec que ja m'has mostrat totes les teues cartes –va dir–. La desconfiança que m'has demostrat i la teua manera de jutjar-lo, carregada de prejudicis, només volen dir que estàs gelós. No tens res més contra aquell pobre cavaller!

–La veritat és que la conec des que no era més gran que la meua pipa i no m'agrada gens que s'arrisque. I conviure amb aquell element és un risc. Sembla un animal salvatge i té el caràcter d'un animal salvatge, verinós... No recordes aquell dia que es va barallar amb Long Norton?

–No, sempre oblides que sóc nou...

–Ah! És veritat, va ser l'hivern passat. Bé, tu ja coneixes el camí de sirga que hi ha a la vora del riu. Uns quants amics estaven passejant per aquell camí, encapçalats per Bellingham, quan es trobaren amb una dona vella que venia del mercat. Havia plogut i ja saps tu com es

posen els camps per allà, quan plou. Hi havia un bassal molt gran enmig del camí, que només deixava una senda estreta per on es podia caminar... Aquell maleït no va tenir una altra ocurrència que ocupar el pas i empenyar la pobra velleta, que va caure dins del bassal, amb totes les coses que portava, i es va quedar feta una llàstima. Va ser una autèntica canallada i Long Norton, que és un cavaller educat i bondadós com n'hi ha pocs, li va dir què en pensava sense pèls a la llengua. Hi va haver més que paraules, una cosa en va portar una altra i, finalment, Norton va estar a punt de trencar-li el bastó en les costelles. Hi va haver un gran rebombori i, ara, fa goig de veure amb quin temor mira Bellingham a Norton quan es troben per casualitat... Per l'amor de Déu, Smith, són quasi les onze!

–No hi ha pressa. Pots tornar a encendre la pipa...

–No puc. Se suposa que he d'estar en forma per a l'entrenament i estem ací, xafardejant, quan hauria d'estar gitat fa hores. Si no la necessites, m'emportaré la teua calavera perquè la meua fa ja un mes que me la va demanar Williams. Si no els necessites, m'emportaré també aquests ossets de l'orella. Moltes gràcies. No necessite cap bossa, me'ls puc emportar en les mans. Bona nit, amic meu, i no oblidis els meus consells a propòsit del teu veí.

Quan l'eco de les passes de Hastie, carregat amb el seu botí anatòmic, es va perdre per l'escala de caragol, Abercrombie Smith va buidar la seua pipa en la paperera, va acostar la cadira al llum de peu i es va submergir en la lectura d'un volum formidable, amb les tapes verdes, il·lustrat amb grans mapes acolorits d'aquest estrany regne intern del qual som els monarques desventurats i indefensos. Encara que era el primer curs que passava

a Oxford, no era el primer que dedicava a l'estudi de la medicina perquè havia estudiat durant quatre anys a Glasgow i a Berlín, i si superava l'examen que estava a punt de fer, esdevindria un membre de la classe mèdica. Amb una boca greu i severa, un front ample i uns trets ben perfilats, tot i que una miqueta aspres, era un home que, a pesar de no posseir un gran talent, era tan tenaç, tan pacient i tan fort que podria superar fàcilment els genis de la seua professió. Un home capaç de mantenir-se fidel als seus principis entre alemanys i escocesos no fa mai un pas arrere. Smith havia deixat una empremta notable a Glasgow i a Berlín, i ara s'inclinava per continuar la seua carrera brillant a Oxford, si el treball constant i l'abnegació li ho permetien.

Feia ja quasi una hora que estava estudiant i les busques del rellotge sorollós que hi havia damunt la taula estaven a punt d'unir-se exactament sobre les dotze, quan un so inesperat va arribar a les orelles de l'estudiant; era un so agut i estrident, com el sospir violent d'un home sotmés a una forta impressió. Smith va tancar el llibre i va inclinar el cap per a escoltar millor. No hi havia ningú a l'habitació del costat ni a la de dalt, de manera que la interrupció havia de venir sens dubte del veí de sota; el mateix veí de qui Hastie havia estat parlant d'una manera ben poc favorable. Smith el coneixia només per la seua cara pàl·lida i redona, pels seus hàbits d'estudi silenciosos i perquè, moltes nits, la llum de la seua habitació continuava encesa fins a i tot quan ell ja havia apagat la seua. Aquell hàbit d'estudiar fins a la matinada que compartien, havia creat un cert vincle de silenci entre els dos. Quan les nits llargues d'estudi s'acostaven a la matinada, Smith se sentia alleugerit en comprovar

que, a prop seu, hi havia algú més que no donava gens d'importància al son. En aquell mateix moment, mentre l'evocava, no podia evitar sentir una certa simpatia pel personatge. Hastie era un bon xicot però tenia un caràcter aspre, un geni massa fort, i no tenia imaginació ni era capaç de despertar simpatia. No podia tolerar que ningú es desviara del comportament que ell considerava propi d'un home viril. Si un estudiant no era capaç de suportar les dures regles de la vella escola, no es podia considerar un home dret i fet per a Hastie. Com els passa a molts homes que tenen una constitució física robusta, solia confondre la força amb el caràcter i considerava que la poca empenta, causada per exemple per un problema de mala circulació sanguínia, era en realitat una falta de principis morals. Smith, que tenia una ment més desperta, coneixia perfectament les manies del seu amic i per això no tenia en consideració les seues opinions a l'hora de jutjar el veí de sota.

Aquell soroll tan estrany no s'havia tornat a sentir i Smith estava a punt de tornar al seu treball quan de sobte va esclatar en el silenci de la nit un crit ronc, un crit desesperat, el lament d'un home que havia perdut el control. Smith es va aixecar de la cadira i va deixar caure el llibre. Ell era un home que no s'alterava fàcilment, però hi havia alguna cosa horrible en aquell udol sobtat, incontrolable, que li va gelar la sang i li va eriçar tots els pèls del cos. La procedència del crit i l'hora que era li feren imaginar mil possibilitats fantàstiques. Havia de baixar de seguida o era millor esperar? Com a qualsevol altre dels seus paisans, l'horroritzava la idea de muntar un espectacle i sabia tan poc del seu veí que no considerava convenient preocupar-se alegrement pels seus

assumptes. Va dubtar abans de prendre una decisió, però mentre considerava què era més convenient, va sentir unes passes apressades a l'escala i el jove Monkhouse Lee, mig despullat i amb la cara del color de la cendra, va entrar precipitadament a l'habitació.

–Baixa! –va poder dir, panteixant–. Bellingham està molt malalt!

Abercrombie Smith el va seguir, escales avall, fins al saló que hi havia just sota el seu i, encara que estava preocupat per l'assumpte dels laments, no va poder evitar observar l'habitació amb curiositat, així que va creuar el llindar de la porta. Aquella habitació no s'assemblava gens a les que ell havia vist abans; de fet, era més un museu que no un estudi. Les parets i el sostre estaven densament cobertes amb un miler d'estranyes relíquies d'Egipte i de l'Orient. Unes figures grans amb uns trets molt esmolats, algunes carregades amb els més diversos materials, algunes altres amb armes antigues, semblaven vigilar l'apartament des de les quatre parets. Per sobre d'aquell fris macabre, hi havia figures humanes amb cap de bou, de cigonya, de gat o de musol que s'alternaven amb figures de monarques amb els ulls com ametles i corones de serps i amb estranyes representacions de divinitats egípcies en forma d'escarabat, tallades en lapislàtzuli d'Egipte. Horus, Isis i Osiris guaitaven els caps des dels racons més amagats dels prestatges i, al sostre, hi havia penjat amb cordes, en un llaç doble, un autèntic fill del Nil: un cocodril enorme amb les mandíbules obertes.

Al centre d'aquesta cambra tan singular hi havia una gran taula quadrada, plena de papers, botelles i fulles seques d'una planta molt elegant, semblant a una pal-

mera. Tots aquells objectes diversos havien estat amuntegats de qualsevol manera damunt la taula per tal de deixar espai per a un sarcòfag on hi havia una mòmia, que abans havia estat penjat de la paret, com permetia endevinar el buit que hi havia deixat, davant mateix de la taula. La mòmia era una figura horrorosa, fosca, amb un cap ennegrit que semblava haver sigut rescatat d'un incendi i era quasi fora del sarcòfag, amb un braç ossi damunt la taula i una mà que semblava l'urpa d'una fera. Recolzat contra el sarcòfag hi havia un vell pergami de papir esgrogueït, i enfront, assegut en una butaca de fusta, hi havia l'home que ocupava aquella habitació, amb el cap tirat cap arrere i els ulls morts oberts, que miraven amb terror el cocodril que penjava del sostre, mentre els llavis carnosos i blaus esbufegaven ansiosos, com si li faltara l'aire.

–Déu meu! Està morint-se! –crirava Monkhouse Lee, fora de si.

Era un xicot jove i prim, ben plantat, amb la pell bruna i els ulls negres, més semblant a un espanyol que no a un anglés, amb un caràcter fort i una manera de comportar-se apassionada, molt cèltica, que contrastava amb la flegma saxona d'Abercrombie Smith.

–Només és un desmai, crec –va dir l'estudiant de medicina–. Ajuda'm a portar-lo al sofà, tu agafa'l pels peus. Vinga, al sofà. Pots apartar tots aquests dimoniets de fusta? Quin desastre d'habitació! Crec que es recupererà aviat si li desbotonem el coll i li donem una miqueta d'aigua... Què li ha passat?

–No ho sé. L'he sentit cridar i he pujat de seguida... Ja saps que tenim molt bones relacions. Moltes gràcies per haver baixat.